

Meet-up Sport, bewegen en spel

- Verslag van een meetup over sport, spel en bewegen op het Marineterrein op dinsdag 13 februari 2018.
- Voor: Professionals, buurtbewoners en geïnteresseerden.
- Sportieve gasten: Urban Dynamics, Sport & Bos, Sportraad & Sciandri.

Welkom - Directeur Bureau Marineterrein, Liesbeth Jansen

Het Marineterrein Amsterdam wordt een toekomstbestendig stadsdeel dat goed kan omgaan met de veranderingen die zich in steeds hoger tempo zullen voordoen. De ambitie van het Marineterrein Amsterdam is het bedenken, testen en toepassen van oplossingen voor stedelijke uitdagingen. Op dit moment is een derde van het terrein beschikbaar gesteld voor tijdelijke ontwikkeling. In juli zal de Koninklijke Marine het terrein hebben verlaten. Zowel op het publiek toegankelijke als het nu nog besloten deel van het terrein, wordt veel gesport. Dat zal ook zo blijven. Het vrijkomen van deze waardevolle ruimte voor Sport, Bewegen en Spel, biedt kansen voor maatschappelijke meerwaarde. Jansen ziet een belangrijke rol weggelegd voor het projectbureau om met Sport, Bewegen en Spelen (SBS) in te zetten op het verbinden en verbeteren van de buurt. Jansen refereert aan de aangrijpende gebeurtenissen die recentelijk hebben plaatsgevonden in de wijk. Tot slot staat Jansen stil bij het recentelijk overlijden van Wil Merkies, de eerste vrouwelijke sportverslaggever van Nederland en tevens oprichter van het Buurtplatform Marineterrein Kattenburg.

Inleiding - JaapJan Berg, moderator

Er breekt een nieuwe fase aan in het project met het vertrek van de Koninklijke Marine op 1 juli. Het projectbureau kan op grotere schaal uitproberen welke meerwaarde op deze plek kan worden geboden met SBS voor de Amsterdammers. Parallel aan het in tijdelijkheid ontdekken van deze meerwaarde, is een traject in gang gezet om de plannen voor de toekomst uit te werken en ter besluitvorming voor te leggen. Tijdens deze meet-up ligt de focus met name op het informeren en raadplegen over kansen voor dit thema op de korte termijn. Hoewel het onderscheid tussen korte en lange termijn belangrijk is om te blijven maken, zal de tijdelijke invulling wel de basis leggen voor de definitieve invulling en zijn daarmee dus sterk verweven met elkaar. Nelleke Penninx van Sport & Bos, gemeente Amsterdam, heeft zich helaas moeten afmelden vanwege griep. De presentatie van Sport & Bos over de beweegvriendelijke stad, komt daarom te vervallen. Urban Dynamics, die in opdracht van het projectbureau onderzoek hebben gedaan naar mogelijkheden voor SBS op het terrein, is deels op dezelfde principes gestoeld. Na de presentatie krijgt een aantal initiatieven het woord zodat de aanwezigen een impressie krijgen van de vernieuwende ideeën. Vervolgens wordt iedereen opgewarmd met een energizer voordat we beginnen met de brainstorm aan drie verschillende thematafels.

Presentatie - Vincent Kompier & Daniel Casas Valle, Urban Dynamics

Bureau Marineterrein heeft Urban Dynamics gevraagd de ambities voor SBS in beeld te brengen. Gevraagd is om helderheid op korte termijn (programma) en op lange termijn (ruimtelijke verankering), over wat wel en wat niet mogelijk is. Vincent en Daniel, planoloog en stedenbouwkundige, hebben voor hun onderzoek voortgeborduurd op wat ze eerder hebben gedaan voor de publicatie Sport in the City. In 2010 - ten tijde van crisis - hebben ze nagedacht over sport in de stad. Het viel hen op dat de sportvoorzieningen naar de randen van de stad werden verschoven en dat de sportbehoeften veranderden. Wonen, werken, bewegen, spelen en sporten zijn meer door elkaar gaan lopen. Voor de verkenning voor het Marineterrein heeft het duo twee workshops georganiseerd en een aantal afzonderlijke gesprekken gevoerd. Daarnaast hebben ze de principes van de beweegvriendelijke stad bestudeerd. Ze zijn hierbij uitgegaan van de bestaande kwaliteiten en kansen die passen bij deze plek.

Elkaar ontmoeten in een beweegvriendelijke stad

De principes van de beweegvriendelijke stad sluiten aan op de brede opvatting van de sportieve ontwikkeling zoals Daniel en Vincent het voor zich zien voor de stad. Vincent en Daniel spreken daarom van Sport, Bewegen en Spelen (SBS). Het doel van SBS is dat mensen elkaar ontmoeten. Met 'sport' wordt bedoeld: georganiseerde of ongeorganiseerde activiteiten in groeps- of individueel verband. 'Bewegen' gaat over dagelijks bewegen (zoals lopen, fietsen en traplopen) en de ruimtelijke ingrepen, die heel simpel kunnen zijn, om mensen daartoe te verleiden. Bij 'spelen' gaat het om de verbinding met andere sectoren, zoals cultuur en technologie. In de beweegvriendelijke stad wordt ruim baan gegeven aan de fietser en voetganger. De ambitie van het Marineterrein om een autovrij gebied te worden, biedt meer beweegruimte voor deze twee groepen bezoekers. Bovendien verstoort gemotoriseerd verkeer interactie tussen mensen. Andere principes zijn dat sport altijd om de hoek is in een beweegvriendelijke stad, de stad een speeltuin is en er niet stil wordt gezeten. Vincent en Daniel vullen aan dat, kortom, alles gezien kan worden als beweegruimte, mits er een reeks voorzieningen die ontmoeten, zien en gezien worden faciliteren, worden toegevoegd. Daarom is het belangrijk dit goed mee te nemen in het ontwerp van die ruimte en het opstellen van het programma van eisen daarvoor. Daarnaast moet worden nagedacht over het verbinden van groepen die nu nog niet naar het terrein komen.

>> De heer Hilgers, werkzaam bij de dienst Sport en Bos binnen gemeente Amsterdam, merkt op dat het zodanig inrichten van de openbare ruimte opdat mensen verleid worden om meer te bewegen, niet door iedereen goed wordt ontvangen. Te denken valt aan routes met extra trappen naar de supermarkt en parkeerplekken verder van de woonblokken. <<

Bestaande kwaliteiten en kansen passend bij deze plek

Er wordt op het Marineterrein al veel gesport. Vincent en Daniel zien kansen in het nog aantrekkelijker maken van de bestaande voorzieningen en openbare ruimte voor verschillende doelgroepen. Het sportveld en de hal zouden bijvoorbeeld niet als traditioneel veld en hal gebruikt kunnen worden. Het advies luidt om het direct multifunctioneel in te richten. Als de hal en het veld gedurende de hele dag en avond beschikbaar worden gesteld, net als douches en kluisjes, dan wordt met relatief weinig middelen beweegruimte georganiseerd voor een verscheidenheid aan doelgroepen (te denken valt aan ouderen, jongeren en (mensen met) kinderen uit de buurt tot mensen die werken op en om het terrein). Hoewel het voor de hand ligt om te focussen op het sportveld en de hal, hebben Vincent en Daniel voornamelijk nagedacht over het gebruik van de hoogwaardige openbare ruimte die het Marineterrein rijk is. De route rondom het Oosterdok langs de kades en het water, de ongebruikte vlakken verharding, onbebouwde groene vlakken en de havenkom, vormen bij uitstek plekken die kansrijk zijn om op korte termijn te gebruiken. Daarnaast kan extra openbare ruimte worden toegevoegd door daken al dan niet tijdelijk toegankelijk te maken en de gevels van gebouwen en muur te gebruiken om tegenaan te kunnen klimmen of hangen.

Organisatie van SBS passend bij ambities van het Marineterrein

De vraag is hoe er gebruikt kan worden gemaakt van de bestaande kwaliteiten? Als je gerichte doelgroepen wil bereiken, moet er ook gericht programma worden georganiseerd, aldus Vincent en Daniel. Een deel zou vanuit de overheid georganiseerd kunnen worden, maar er moet ook worden gedacht aan privaat, zoals mensen die willen bootcampen. Het Marineterrein is een stadswijk waar innovaties worden bedacht, getest en toegepast. Marineterrein zou zich kunnen onderscheiden als locatie waar ook geëxperimenteerd wordt op dit thema in organisatie, programma en ontwerp.

Testen en experimenteren

Er zijn veel initiatieven waarvoor ruimte kan worden geboden en tegelijkertijd de koppeling kan worden gemaakt aan het uittesten en experimenteren. Een voorbeeld hiervan is ruimte bieden voor sportieve popup events om te kijken of een bepaalde sport aanslaat. Soms mislukken ze, soms niet. De initiatiefnemers zouden ook uitgedaagd kunnen worden om bij te dragen aan de ambitie van het terrein en buiten gebaande paden te denken. Een ander voorbeeld is Torpedo Kattenburg, een sportplatform met 500 leden zonder veld. De ambitie van het terrein vraagt om een sterke organisatievorm. Wat voor organisatie is onderwerp van verdere studie, maar gedacht wordt aan tenminste een sportcurator. Flexibel gebruik is wat Vincent en Daniel betreft veel interessanter voor deze plek, dan het klassieke velddenken. Wel benadrukken zij dat sport ruimte nodig heeft. Als het veld weg is, is het ook echt weg. Hun advies geldt dan ook dat er ten alle tijde een multifunctioneel veld moet blijven.

>> In het publiek wordt door mevrouw Sisenop, gebiedspool Stadsdeel Centrum. opgemerkt dat doordat de voorzieningen in het Centrum beperkt zijn, ook met name naar gebruik van de openbare ruimte wordt gekeken. Sisenop constateert daarnaast dat de meeste mensen die bewegen in het centrum, dit individueel doen.<<

>> Vraag uit het publiek: Hebben jullie bewust niet naar verenigingen gekeken? Kompier: wij zijn geen organisatiesdeskundigen. We kunnen ons voorstellen dat als er sprake is van sporten in verenigingsverband, dat het begrip 'vereniging' misschien moet worden opgerekt. De ervaring leert namelijk dat verenigingen alleen in het weekend of in de avonduren gebruik maken van de faciliteiten.<<

Qualified Self Lab, IJsfontein

Initiatiefnemer Hayo Wagenaar (IJsfontein) over Qualified Self Lab
Bij IJsfontein worden interactieve leermethodes ontwikkeld waarbij veel met technologie wordt gewerkt. Als fanatiek sporter maakt Wagenaar persoonlijk graag ook gebruik van technologie om data over zijn eigen gezondheid en prestaties bij te houden. Hij ervaart het echter als een tekortkoming dat het moeilijk is om die data vervolgens door te vertalen naar iets waar je meer aan hebt dan alleen terugkijken. Hierdoor ingegeven en daarnaast geïnspireerd door het Marineterrein als plek die is omgeven door allerlei innovatieve organisaties en onderzoeksinstituten, kwam hij op het idee van het Qualified Self Lab. Dit zou een fysieke plek moeten zijn waar mensen kunnen sporten, kwantitatieve data wordt verzameld en vervolgens wordt vertaald naar kwalitatieve data. Deze plek moet ook ontmoetingen faciliteren. De enige manier om gedragsverandering teweeg te brengen, is door mensen meer te laten sporten.

Initiatief duurzaam multiveld, Drainproducts

Communitylid Drainproducts en Bureau Marineterrein hebben hun handen wederom ineen geslagen. Dit keer worden de mogelijkheden voor een innovatief multiveld onderzocht. Drainproducts is de initiatiefnemer van het [Smart Roof 2.0](#) dat in de zomer van 2017 is gerealiseerd op gebouw 002 op de Voorwerf. Als Drainproducts het voor het zeggen zou hebben, zouden sportvelden niet langer alleen maar 'sportveld' moeten zijn. Sportvelden moeten bijdragen aan regenwateropslag om overbelaste riolen te helpen ontlasten én water te verdampen; wat een verkoelend effect heeft op de stad. Drainproducts gebruikt hiervoor de Permavoid benadering: een holle fundering die direct onder het kunstgrasveld ligt waarin regenwater kan worden opgeslagen (en daarmee uit het riool gehouden) en beschikbaar blijft voor verdamping door het veld zelf. Een leuke bijkomstigheid is dat het innovatieve multiveld ook nog eens drinkwater genereert. Jansen hoopt dit veld na de zomer te realiseren op het helikopterveld op het nu nog besloten deel van het terrein.

Atlethic Skills Garden

Het Athletic Skills Model (ASM) visie is een door René Wormhoudt ontwikkeld nieuwe kijk op bewegen, waarbij de koppeling wordt gemaakt tussen spel en plezier aan motorisch leren, gezondheid, welzijn en prestatie. Wormhoudt is kracht- en conditietrainer bij het Nederlands elftal. Het ASM-principe, dat daar inmiddels wordt toegepast, moet ervoor zorgen dat sporters beter bewegen en minder blessures oplopen. Wormhoudt past het principe graag toe op andere plekken, omdat beweegarmoede een groot probleem is voor de gezondheid. Volgens Wormhoudt is eenzijdig sporten net zo slecht als niet sporten. Zodoende ontstaat beweegarmoede niet alleen door te weinig bewegen, maar ook door eenzijdig bewegen. De Skills Garden is een uitvoering van de ASM visie en is een aantrekkelijk vormgegeven plek in de openbare ruimte waar veelzijdig kan worden bewogen. Op een ondergrond met een aantal vaste onderdelen en lijnen kunnen allerlei belangrijke grondvormen van bewegen worden beoefend, zoals balanceren, klimmen, gooien en springen. Het doel is niet sporten an sich, maar het verbeteren van je aanpassingsvermogen. Wormhoudt vindt het aardig dat zijn visie aansluit bij wat er zoal is gezegd vanavond. Het gaat het bij sport om een weloverwogen brede ontwikkeling van zowel lichaam als geest voor verschillende doelgroepen.

Afronding presentaties - JaapJan Berg, moderator

De presentaties hebben inzicht gegeven in de mogelijkheden die het Marineterrein zoal biedt, passend binnen het beleid van de stad en de ambities van deze plek. Het projectbureau is daarnaast heel benieuwd naar de ideeën die onder het grotere publiek leven over de sportieve invulling van het terrein. In dit kader noemt JaapJan onderzoeksgegevens van de buurtenquête Stadsdeel Centrum/Oost 2016 en een publieksonderzoek dat in 2016 is gedaan door een stagiaire van Bureau Marineterrein Amsterdam. Uit deze onderzoeken komt naar voren dat er met name interesse is in sporten die in de openbare ruimte beoefend kunnen worden, zogeheten Urban Sports, zoals zwemmen, bootcamp, yoga, jeu de boules. Dit zijn sporten die men zelf kan organiseren, onafhankelijk van verenigingen. Op de vraag of er geconcludeerd kan worden dat verenigingssporten minder in trek zijn, wordt verbaasd gereageerd in de zaal. Twee mensen in het publiek laten weten juist te zijn gekomen vanwege hun interesse in de tennisbaan die op het nu besloten deel van het terrein ligt.

Energizer

Er wordt overgegaan op een energizer. Op het tv-scherm wordt een sportprogramma afgespeeld dat is ontwikkeld door Fitchannel, een van de communityleden op het Marineterrein. Fitchannel biedt online programma aan met persoonlijke coaching op afstand om mensen thuis aan het bewegen te krijgen. Nadat het publiek fanatiek heeft meebewogen met coach en bokser Remy Bonjasky, begeeft iedereen zich naar

de thematafels.

Thematafel ‘binnen sporten, bewegen en spelen’

Aan deze thematafel zijn de volgende aandachtspunten en ideeën ingebracht:

Beheer	Benodigheden	Programmeren en regie	Sport & spel	Partners	Financiën
Schoonmaak	Hoogwaardige internet verbinding	Faciliteren versus programma aanbieden	Naschoolse activiteiten (genoemd zijn o.a. circus en dans)	Gemeente, Sciandri en Dock, maar ook denken aan minder voor de hand liggende partijen	Investeren versus tijdelijkheid
Kluisjes	Muziekinstallatie en wifi	Behoeft kinderen in kaart brengen	Voetbal op vrijdag	Betrek partners bij onderzoek naar behoefte in de buurt	Prijsverschil maatschappelijk en commercieel
Afsluitbare kasten voor (grotere) sportspullen	Kleedruimtes en douches	Kennismakings - cursussen met verschillende sporten	Golden sport (ouderen) + vervoer	Buurt betrekken in de organisatie	
Materiaal-hok	Matten	Prioriteiten stellen	Op historie aan haken (bootcamp, veteranen, oudgedienden)	Vrijwilligers in ruil voor sporten	
Veiligheid	Balletbar	Vrijwilligers	Klimmuur (muur maar ook gevels van gebouwen)	Onderdelen van Defensie die achterblijven op het terrein	
Ander ruimtegebruik (naast sporthal)	Flexibele spiegelwand	Selectiecriteria opstellen voor initiatieven	Andere ideeën: apenkooi, yoga, zelfverdediging		
Toegang overdag en in de avond					

Thematafel ‘buiten sporten, bewegen en spelen’

Aan deze thematafel zijn de volgende aandachtspunten en ideeën ingebracht:

- **Keuzes:** multifunctioneel heeft ook grenzen, voor sommige sporten zijn nou eenmaal bepaalde afmetingen vereist.
- **Exploitatie:** betrek openbare orde en veiligheid al op tijd om verrassingen te voorkomen.
- **Traditioneel:** innovatie is leuk, maar biedt ook ruimte voor traditionele sporten zoals tennis.
- **Toegankelijkheid:** houd het open en sportinclusief, laagdrempelig en monitor het gebruik.
- **Trappelen:** gebruik de nieuwsgierigheid naar het sportveld en hal om het op de kaart te zetten, mensen willen nu al meedenken, warmlopen.

Thematafel ‘innovatie en sporten, bewegen en spelen’

Wat het maatschappelijk belang is van het internationale innovatiemilieu, zou wat betreft sport, spelen en bewegen volgens de aanwezigen met name moeten zitten in sociale innovatie. Aan de tafel ziet het merendeel liever niet dat de innovatieve benadering van SBS wordt overheerst door technologie. Men vreest dat technologie een negatief effect heeft op contact tussen mensen, iets wat juist meerwaarde biedt bij sport. De velden en de sporthal zouden multifunctioneel ingericht kunnen worden en het beheer moet slim worden georganiseerd zodat veel mensen er profijt van hebben. De aanwezigen zien wel een rol weggelegd voor technologie bij het verbeteren van beheerprocessen. Het toevoegen van moestuinen aan de randen van de sportvelden is, hoe suf het voor sommigen mag klinken, ook vernieuwend.

Getwijfeld wordt of het verstandig is om de gemeente te betrekken bij de organisatie, omdat dat dit geen innovatieve partij zou zijn. Volgens anderen is dit juist de reden waarom zij betrokken moeten worden, omdat het voor hun ook leerzaam kan zijn. De gemeente is goed in het organiseren van de basisstructuur die sowieso nodig is; dit doen zij al op veel plekken in Amsterdam. De gemeente vervolgens meenemen in allerlei varianten en toevoegingen daarop zou hen ook kunnen helpen met zichzelf vernieuwen.

Door verschillende doelgroepen te benaderen houd je rekening met cultuurverschillen en kan worden geprobeerd deze waar nodig te overbruggen. Sport kan leiden tot nieuwe ontmoetingen en ervoor zorgen dat verschillende doelgroepen bij elkaar komen. Innovatie komt tenslotte tot stand door het leggen van nieuwe verbindingen. Verschillende doelgroepen vraagt ook om verschillend aanbod, vandaar dat wordt geopperd om zowel professionele velden als laagdrempelige sportfaciliteiten in de openbare ruimte aan te bieden.

Ook aan deze tafel wordt het idee ingebracht om mensen mee te laten denken in hoe er gebruik kan worden gemaakt van wat er al is. Het voorstel is om bij het eigen laten maken door Amsterdammers en buurtbewoners hen mogelijk een rol te geven in het beheer van de buiten sportfaciliteiten. Verder wordt de tip gegeven om verbinding te leggen met partijen die zich al bezighouden met innovatie binnen dit thema, bij voorkeur uit de omgeving. Betrek deze partijen bij het upgraden van de sporthal, die momenteel een jaren '70 uitstraling heeft en niet gebruiksvriendelijk is. De pitch over de Athletic Skills Garden is goed ontvangen omdat het laat zien welke koppeling gemaakt kan worden tussen vernieuwende concepten en sociale aspecten. Ouderen zouden dit kunnen zien als ontmoetingsplek waar ze ook een valtraining kunnen krijgen. Tot slot wordt meegegeven dat het goed zou zijn om kaders mee te geven aan partijen die hier een rol krijgen: zoals het aanbieden van coachingstrajecten en buitenschoolse activiteiten.

Discussie

Tennis

Mevrouw Van Gaelen, geïnteresseerd in de tennisbaan, realiseert zich dat "a great tennis court comes with great responsibilities". Van Gaelen geeft daarom aan dat zij bereid is om zich in te zetten als vrijwilliger. De tennisbaan blijkt momenteel helaas in slechte staat te verkeren, meldt Jansen.

Wordt het hek 1 juli opengegoid? Hoe ziet het proces er verder uit?

Jansen geeft aan dat het hek naar verwachting iets langer zal blijven staan zodat het projectbureau voorbereidingen kan treffen aan de andere kant voor de openstelling van het terrein. Te denken valt aan zaken om die kant van het terrein schoon, heel en veilig te maken.

Afronding

Liesbeth Jansen bedankt iedereen voor hun aanwezigheid en de waardevolle input. Het verslag wordt op de website van het Marineterrein gepubliceerd. De komende weken zet het projectbureau de gesprekken met de gemeente voort om de basis op orde te krijgen. Op aanraden van een van de aanwezigen zal voorafgaand aan de openstelling een sneak preview worden georganiseerd voor mensen uit de buurt om de faciliteiten aan de andere kant van het hek te bezoeken. In de zomer organiseert Bureau Marineterrein naar verwachting een Summercamp om jongeren te enthousiasmeren met activiteiten. De jongeren wordt een multidisciplinair programma aangeboden waarin de krachten van het Oosterdok gebundeld worden. Sport, Bewegen en Spel, zal ook onderdeel uitmaken van het programma.